

Boekbaby's: de belangrijkste conclusies van het onderzoek

“Een boom heeft zij leren kennen uit een boekje. Als we met de auto rijden zal zij nu, als ze een boom ziet, zeggen ‘tata boom’. Maar waar leert ze het woord boom? Dat heeft ze echt wel uit een boekje geleerd. Dat is één van de eerste prentjes, de boom uit haar boekjes.”

1. Situering

Boekbaby's, een pilootproject

Boekbaby's is een initiatief dat baby's en hun ouders samen plezier wil laten beleven aan boeken. Het startte in het najaar van 2005 als een pilootproject voor 82 ouders met baby's uit tien gemeenten, in samenwerking met de plaatselijke openbare bibliotheek.

De deelnemende gezinnen kregen drie gratis Boekbaby's-pakketten: het eerste wanneer hun baby zes maanden oud was, het tweede zes maanden later en het laatste wanneer de baby achttien maanden oud was. Het pakket bestond telkens uit enkele (zorgvuldig geselecteerde) boekjes, een boekencheque, een bundeltje voorleestips en een lijst met een selectie van interessante boeken voor de jonge kinderen. Tegelijkertijd ontwikkelden de betrokken bibliotheken tal van initiatieven voor de boekbaby's.

Het onderzoek

Aan het initiatief Boekbaby's werd een wetenschappelijk onderzoek gekoppeld. Dat onderzoek sluit aan bij een internationale context. Boekbaby's is namelijk geïnspireerd op het project Bookstart dat al meer dan tien jaar succes kent in Groot-Brittannië en ook daar is onderzocht.

Bij het Britse onderzoek ligt de klemtoon op het in kaart brengen van de effecten van Bookstart. Bij het Vlaamse Boekbaby's-onderzoek ligt de klemtoon op twee andere pijlers, namelijk:

- hoe ouders de introductie ervaren van bepaalde stimuli die een meer leesgeoriënteerde gezinscultuur bevorderen.
- een eerste stap zetten bij het in kaart brengen van de diversiteit aan (voor)leesculturen in Vlaanderen.

Het Boekbaby's-onderzoek vertrekt van de idee dat dé ideale leescultuur in een gezin niet bestaat. Daarom wil het een diversiteit aan *good practices* presenteren. Zo wil het inspiratie aanreiken aan jonge gezinnen bij het ontwikkelen van een leescultuur. De studie besteedt daarbij uitdrukkelijk aandacht aan het perspectief van moeilijker bereikbare gezinnen.

2. Onderzoeksopzet

Najaar 2006

Het eerste interview met de gezinnen vindt plaats in het najaar van 2006. In de meeste gevallen is het een gesprek met enkel de moeder. De duur van het interview varieert tussen de twintig minuten en twee uur. Via een vragenlijst peilt de interviewer naar:

- het persoonlijke leesgedrag van de ouder
- het voorleesgedrag van de ouder(s) in het algemeen
- de boekmomenten met hun boekbaby en met eventuele andere kinderen in hun gezin.

Voorjaar 2007

In het voorjaar van 2007 vindt de tweede interviewronde plaats. De boekbaby's zijn nu tussen 14 en 17 maanden oud. Het tweede interview bouwt voort op het eerste, zo kan het evoluties in het leesgedrag van de gezinnen opsporen. Na analyse van de interviews blijken 38 gezinnen geen nieuwe informatie aan te brengen. Zij zullen tijdens de derde ronde schriftelijk worden bevraagd.

Najaar 2007

De derde bevraging gaat over het leesgedrag binnen het gezin. 38 gezinnen krijgen een schriftelijke vragenlijst over: boekmomenten, het derde Boekbaby's-pakket, het logo en de website van Boekbaby's, de bibliotheek en zichzelf, de bibliotheek en hun boekbaby, kinderboeken, voorleesstijl en affectieve interactie tijdens voorlezen. De 44 andere gezinnen worden voor de derde en laatste keer mondeling geïnterviewd.

3. Belangrijkste onderzoeksresultaten

Conclusie 1: Boekbaby's is een sterke stimulans om een leescultuur binnen het gezin te ontwikkelen. Boekbaby's overtuigt ouders ervan dat een stimulerende leescultuur al van in de wieg belangrijk is.

Grosso modo vallen twee groepen ouders in het onderzoek te onderscheiden.

De ene groep toont al van bij het begin van het onderzoek een interesse in de combinatie tussen boeken en kinderen, maar beschouwt dit hoofdzakelijk als iets voor later. Boekbaby's overtuigde deze ouders ervan dat een stimulerende leescultuur in het gezin al heel vroeg belangrijk is.

De tweede groep ouders zag in het Boekbaby's-project een enorme kans om te realiseren wat ze als kind nooit zelf hebben meegemaakt. Boekbaby's fungeerde hier als een sterke stimulans om de onzekerheid te overwinnen en om de eerste stappen te zetten in het creëren van een enthousiaste leescultuur binnen het gezin.

“Vroeger vond ik het vervelend dat mijn moeder niet voorlas aan mij. Ik had altijd wat achterstand in lezen op school. Dan stond er in mijn agenda dat ik moest lezen maar ja, lezen uit jezelf doe je niet echt als kind, dus je moet dat wat stimuleren.” (Mama van Kena)

Conclusie 2: Ouders hebben graag impliciete ondersteuning bij het voorlezen. Ze houden van een onverwachte boekenkeuze of een suggestielijst met titels. Ze negeren expliciete ondersteuningsvormen zoals technische voorleestips.

Aan *impliciete* ondersteuning bij voorleesmomenten met hun jonge kinderen hebben ouders duidelijk behoefte. Zo staan ze opvallend open tegenover minder klassieke genres of eerder onverwachte literatuur, zoals bijvoorbeeld poëzie voor peuters. Verder waarderen ze suggestielijsten met boekjes voor specifieke leeftijdscategorieën.

Meer *expliciete* ondersteuningsvormen -zoals technische voorleestips- negeren de meeste ouders. Ze ervaren deze tips als te belerend en vinden dat ze te weinig rekening houden met de eigenheid van hun kind.

“Ik wist niet dat ze dat maakten, kindergedichtjes. Ik vond het heel vreemd, ik moet daar eerlijk in zijn. Ik dacht, heeft zij daar echt wel iets aan? Maar ze blijft dus mooi zitten en luisteren. Het is het enige moment dat ze nog zwijgt, denk ik, als je iets voorleest. En ik denk dat het vooral die klanken zijn die wel aanspreken omdat het zo mooi is. [...]Dat bevalt haar wel, en zo bevalt mij dat dan ook meer. (Mama van Ilke)

Conclusie 3: Vaders en moeders ervaren voorlezen en verhalen vertellen anders. Moeders lezen meer voor dan vaders, vaders moeten vaak eerst een onzekerheid overbruggen. Moeders lezen schoolser, vaders zijn entertainers. Hoe ouder het kind, hoe groter het voorleesplezier van beide ouders.

Verhalen en voorlezen aan jonge kinderen is hoofdzakelijk een rol van de moeder. Vaders zijn vaak niet zeker of ze wel kunnen voorlezen. Zowel vaders als moeders geven aan dat er grote verschillen tussen hen beiden bestaan op het vlak van opvoeding. Moeders nemen een meer schoolse houding aan tegenover voorlezen, bij vaders primeert doorgaans het entertainende aspect. Naarmate de kinderen ouder worden neemt het leesplezier bij de ouders opmerkelijk toe. Het feit dat er veel meer interactie ontstaat tussen de ouders en hun kinderen speelt hierin een belangrijke rol.

“Papa heeft sowieso meer fantasie, ik ga mij aan de tekst houden en af en toe wel een keer een kip nadoen, maar niet echt vaak. Maar natuurlijk als je een aanwijsboek hebt, dan moet er wel wat rond vertellen, maar bij mij beperkt zich dat toch vooral tot hetgeen er te zien is.” (Mama van Suze)

Conclusie 4: Leren en plezier vormen de belangrijkste criteria wanneer ouders een boek voor hun baby kiezen.

Wanneer ouders boekjes voor hun kinderen kiezen (in de bibliotheek of in de winkel), laten zij zich leiden door twee principes. Enerzijds willen ze dat de kinderen vooral iets uit de boekjes kunnen leren, anderzijds vinden ze het belangrijk dat hun kinderen plezier beleven aan het boek. Dit zorgt ervoor dat de ouders zowel meer klassiek educatieve boekjes kopen als meer commerciële kinderboekjes “omdat de kinderen deze het leukst vinden”.

“Ah, ik vind dat heel goed, ja. Want het is heel duidelijk. Het zijn echte foto’s en ze herkent het ook hé [...] Ik vind dat een heel goed boek. Dat is ook omdat ge dat kunt aanleren; die schaduw, gewoon de vorm, als ze de foto nog niet ziet, herkent ze ook al.” (Mama van Amy)

Conclusie 5: Bibliotheken zijn zeer enthousiast en open tegenover initiatieven voor zeer jonge kinderen.

De bibliotheken die betrokken zijn bij het project, reageren allemaal bijzonder enthousiast op Boekbaby’s. Het onderzoek stelt een grote openheid vast tegenover initiatieven voor jonge kinderen, een doelgroep die voor de meeste bibliotheken tot voor de start van het project nagenoeg onbekend was.

“Sinds we het aanbod hebben van die knisperboekjes en die badboekjes merken we wel dat mensen rapper geneigd zijn om op jongere leeftijd iets mee te nemen voor kinderen, waar ze vroeger echt wachtten tot het peuters waren.” (Annelies, bibliotheekmedewerker)

Bruno Vanobbergen
Marie Daems
Vakgroep Pedagogiek – Universiteit Gent